

Det goda

livet –

livet ut!

*Strukturplan för äldres
trygghet i Marks
kommun.
2009-2018*

*Marks kommuns egen
äldrekonvention!*

*Vid alla politiska
beslut i kommunen
ska konsekvenserna
för äldre analyseras*

och

*hänsyn tas till äldres
behov!*

Mark

Övergripande samhällsplanering

Vid alla politiska beslut är det viktigt att beakta den stora ökningen av antalet äldre som kommer att ske.

Antalet äldre i samhället ökar. Av kommunens befolkning var ca 20 % över 65 år 2007 och 2018 kommer 23 % att vara över 65 år.

Enligt en framskrivning av prognosen för befolkningsutvecklingen i kommunen fram till 2018 kommer den totala befolkningen i kommunen att öka med drygt 1000 personer. I åldergrupperna upp till 64 år kommer befolkningen att minska vilket medför att ökningen i åldersgrupperna över 65 år beräknas bli nästan 1600 personer. Den största delen av ökningen sker i åldrarna 65-79 år. Efter 2018 kommer en kraftig ökning i åldersgrupperna över 80 år.

Totalt ca 600 personer i kommunen som är över 65 år har utländsk bakgrund. Huvuddelen av dessa kommer från Finland.

Det stora flertalet äldre behåller hälsan högt upp i åldern. Man är aktiv och deltar i samhällslivet längre än tidigare. Att vården och omsorgen, om dem som behöver det, inger förtroende är viktigt för känslan av trygghet under hela livet. Inte minst måste anhöriga till äldre känna sig förvissad om att de äldre anhöriga får det stöd och den hjälp de behöver.

Många faktorer är viktiga för hur länge äldre kan leva ett aktivt och självständigt liv.

För att kunna ta sig ut i samhället och delta i samhällslivet behöver vissa personer individuella insatser och hjälp, för andra ställs krav på allmänna kommunikationer eller möjligheter till färdtjänst. Det är viktigt att det finns trottoarer och att dessa är utformade på ett sådant sätt att det går att ta sig fram med gånghjälpmedel. Det är också viktigt att tänka på snöskottning och halkbekämpning för att underlätta för ett aktivt liv.

Att ha en bostad som är lämplig är viktigt och därför behövs bostäder med god tillgänglighet även för personer med gånghjälpmedel eller

rullstol. Möjligheter att få bostaden speciellt anpassad kan också behövas.

Genom att förebygga ohälsa och skador kan äldre lära sig att undvika situationer som innebär risker. Goda möjligheter till rehabilitering hjälper till så att hälsa och funktionsförmåga kan återfås efter sjukdom eller skada. Detta ger förutsättningar för äldre att leva ett aktivt och självständigt liv.

- Alla kommunens åtaganden måste anpassas efter äldres behov då andelen äldre i befolkningen ökar.
- Kommunen skall medverka till att servicenivån bibehålls eller ökas även utanför centralorten.
- Vid planering skall särskild hänsyn tas till de äldres behov avseende bostäder, service och aktiviteter samt behoven av tillgänglighet och trygghet beaktas.
- Kommunen skall genom ägardirektiv till Marks Bostads AB säkerställa att äldres behov av lämpliga bostäder tillgodoses.
- Trafikmiljön skall vara säker och anpassad för äldre och för människor med funktionsnedsättningar.
- Gångbanor mm skall hållas rena och vara väl framkomliga för personer med gånghjälpmedel. Gångförbindelser mellan boenden och service skall hålla hög kvalitet.
- Permanenta sittplatser för vila skall finnas i anslutning till gångstråk och vid av- och påstigningsplatser.
- Genom väl utvecklad kollektivtrafik, serviceresor för äldre, färdtjänst och biblioteksservice skall alla oavsett var man bor kunna nå önskad samhällsservice.
- Tillgängligheten vid olika serviceinrättningar, allmänna och kommersiella, skall vara hög. Kommunen skall verka för att företag i kommunen förbättrar sin tillgänglighet och utökar sin service riktad till äldre
- Äldre invandrares behov skall analyseras och beaktas vid kommunal planering.

Aktiviteter och förebyggande insatser

Kommunen vill stimulera till ett aktivt liv som ger hälsa och livskvalitet. Detta skall ske genom att beakta genus och jämställdhetsperspektiven.

2007 fanns 6499 personer över 65 år i kommunen, 2018 beräknas det finnas över 8000 personer.

Äldre som är aktiva, oavsett om det är sociala kulturella, fysiska eller andra aktiviteter, blir piggare och friskare längre upp i åldrarna och klarar sig längre utan vård.

Föreningsverksamhet och frivilligverksamhet är viktiga för att skapa gemenskap och aktivitet. Kommunen ska ta tillvara äldres erfarenheter, öka samarbetet med och stötta intresseorganisationer, studieförbund och det lokala föreningslivet. Genom att underlätta för dem att bedriva sin verksamhet kan flera möjligheter till gemenskap och aktiviteter skapas.

Att bli äldre medför att kroppen förändras fysiskt och psykiskt. Detta medför ofta att risken att skadas eller bli sjuk ökar och skadorna blir allvarligare med ökad ålder.

Alla skadeförebyggande åtgärder och information kring risker är mycket viktig. Räddningstjänsten arbetar för att förebygga olyckor, sprida information om brand och säkerhetsfrågor.

Genom att äldre kan få hjälp med vissa sysslor i hemmet kan antalet skador minskas och de äldre få en tryggare vardag.

Alla vill så länge som möjligt leva ett aktivt och självständigt liv. Uppsökande och förebyggande arbete är viktiga delar för att sprida kunskap om vilka resurser och aktiviteter som finns och vart man vänder sig för att få den hjälp man behöver. Det är också ett bra sätt att informera om betydelsen av att leva så aktivt som möjligt.

Ett aktivt och utåtriktat folkhälsoarbete som vänder sig till äldre är en viktig insats för att främja god hälsa. Uppsökande verksamhet är också viktigt. Kommunen ger i samverkan med primärvården, vid uppsökande verksamhet, information om vad som är viktigt att tänka på i samband med de förändringar som sker i kroppen när man blir äldre.

- Kommunen skall ta tillvara äldres erfarenheter och stimulera föreningar, studieförbund och frivilliga till aktiviteter.
- Kommunens frivilligverksamhet är viktig för att skapa gemenskap och aktivitet. Denna verksamhet skall uppmuntras och stödjas.
- Kommunen skall stimulera till ökade fysiska aktiviteter och större sociala kontaktnät.
- Kommunen skall erbjuda kulturaktiviteter som riktar sig speciellt till äldre.
- Lättillgängliga rekreationsområden skall finnas i nära anslutning till bostäder för äldre.
- En fixarservice skall inrättas i kommunen för att erbjuda äldre hjälp med vissa uppgifter som de har svårt att klara själva.
- Uppsökande verksamhet skall bedrivas i samverkan mellan socialnämnden primärvården och kultur- och fritidsnämnden.
- Räddningstjänstens olycksförebyggande arbete, informationsarbete om brand och säkerhetsfrågor skall utvecklas.

Rehabilitering

Kommunen ska möjliggöra rehabilitering med ett helhetsperspektiv för att uppnå större oberoende och livskvalitet.

Utöver förebyggande verksamhet och information är det också viktigt att den som drabbats av sjukdom eller skada får möjlighet att återfå så stor självständighet som möjligt.

Samrehab erbjuder rehabilitering i form av träning/behandling och anpassning av miljön till exempel genom förskrivning av hjälpmedel. Syftet med rehabilitering är att återfå bästa möjliga funktions- och aktivitetsförmåga efter skada eller sjukdom och därigenom större oberoende och högre livskvalitet.

Kommunens vård- och omsorgspersonal ska i samverkan med samrehab ge stöd i rehabiliteringsprocessen och arbeta för att varje individs individuella förmågor tas tillvara.

Genom att använda ett rehabiliterande arbetssätt och följa upp de insatser som ges till enskilda ska insatserna bli säkrare och bättre anpassade efter behoven.

Alla möjligheter till rehabilitering skall tas tillvara vilket innebär att individens psykiska, fysiska, sociala, kulturella och existentiella behov ska beaktas

Olika former av tekniska hjälpmedel kan öka möjligheterna för äldre att leva ett självständigt liv i gemenskap med andra.

- Vårdplanering och behovsbedömning skall utvecklas så att alla möjligheter till rehabilitering tas tillvara.
- Individens psykiska, fysiska, sociala, kulturella och existentiella behov skall beaktas vid bedömning och i de insatser som skall utföras.
- Rehabiliteringsmöjligheterna för äldres alla behov skall utvecklas.
- Utvecklingen av tekniska hjälpmedel skall följas och utnyttjas.
- De insatser som hemtjänsten ger skall där det är möjligt innehålla träning som syftar till större oberoende.

Information

Alla äldre i Marks kommun skall på ett enkelt sätt få den information de behöver.

Att veta hur man skall göra för att få hjälp är viktigt för att man skall känna sig trygg. Att känna till hur föreningslivet ser ut och veta vilka olika aktiviteter som finns är viktigt för att kunna hitta det man är intresserad av.

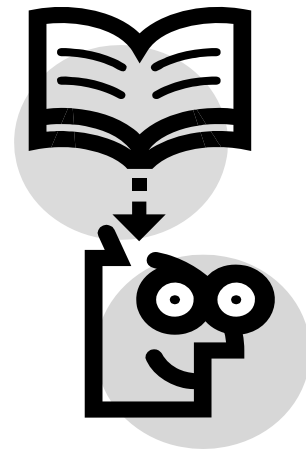
Att ha information om vart man skall vända sig, ansökningsrutiner, regler och kostnader är viktiga underlag för beslut. Att veta vart man skall vända sig för att få information underlättar för alla.

I dagens samhälle är det inte minst viktigt att kunna få hjälp i konsumentfrågor. Vid köp av en vara eller en tjänst kan man få stöd av kommunens konsumentvägledning.

För att göra information mer lättillgänglig är det viktigt att denna är anpassad efter äldres och den enskildes behov.

Internet blir en allt viktigare källa till information. Idag är denna informationskälla inte tillgänglig för alla äldre. Äldres möjligheter att ta tillvara de fördelar som finns med modern teknik skall uppmuntras och stödjas.

- I kommunen skall finnas en äldrelots som kan lotsa äldre rätt i kommunal och övrig service i samhället.
- Kommunen skall ansvara för att informationen till äldre är lättillgänglig, anpassad och aktuell.
- Information skall ges bland annat genom seniorsida på kommunens hemsida och seniorspalt i Markkontakt.
- Information skall även finnas tillgänglig på de vanligaste invandrarspråken.
- Biblioteken är en viktig resurs när det gäller att ge och utveckla samt söka och värdera information.

Trygghet i boende

Genom trygghetskapande åtgärder samt tillgänglighetsåtgärder kan boendet utvecklas för att bättre svara mot enskildas behov.

När man blir äldre har man ofta bott i samma bostad under ganska lång tid och många vill bo kvar så länge som möjligt, gärna livet ut. Andra vill ha ett mer lättillgängligt, lättskött och tryggt boende. Vård- och omsorgsboende är ett bostadsalternativ för personer med stora behov av vård och omsorg dygnet runt.

För att göra det möjligt för äldre att välja hur man vill bo krävs att det finns ett varierat utbud av bostäder men också möjligheter att få det stöd och den hjälp man behöver oavsett vilken boendeform man väljer.

I dag finns inte tillräckligt många bostäder och boendemiljöer väl anpassade till äldre människors behov och antalet äldre i kommunen kommer att öka kraftigt.

Det behövs bostäder med god tillgänglighet för personer med gånghjälpmedel eller rullstol. Bostäderna bör vara utan nivåskillnader, ha tillgång till hiss, välplanerade hygienutrymmen, kök och balkonger. Många behöver också känna den extra trygghet som närhet till personal, service och aktiviteter kan ge.

Möjligheter att anpassa bostaden kan vara avgörande för möjligheten att komma hem efter en sjukhusvistelse och inte bli beroende av hjälp av andra.

Det är viktigt att veta att man i det egna hemmet kan få det stöd, den hjälp och den omvårdnad man behöver. Genom trygghetskapande åtgärder kan man oavsett var man bor få tillgång till extra service i bostaden.

I kommunen skall skapas speciella trygghetsbostäder. Trygghetsboende innebär att själv kunna välja ett boende med extra trygghet. Bostaden skall ha närhet till service, tillgång till gemensamhetslokal och personal.

Trygghetsboende kan finnas insprängt i befintligt bostadsbestånd eller i speciella hus. Lägenheterna ska ha hög grad av tillgänglighet, bra standard och belägna med närhet till allmän service.

I praktiken kommer trygghetsboendet att utformas lite olika i olika delar av kommunen utifrån de förutsättningar som råder på respektive ort.

Vid vissa tillfällen kan det under en kortare period vara viktigt att få extra trygghet genom närhet till andra personer och till personal. Trygghetsplatser i anslutning till kommunens korttidsplatser ger äldre möjlighet till detta på ett enkelt sätt.

- Kommunen skall i samverkan med hyresvärdar, kommunala och privata, arbeta för att skapa ett bredare utbud av bostäder för äldre.
- I den övergripande bostadsplaneringen skall speciellt framgå att planläggningen tar hänsyn till äldres behov.
- Genom att tillskapa trygghetsboenden skall det ökande antalet äldres behov tillgodoses.
- Socialnämnden skall tillsammans med kommunstyrelsen och i samverkan med bostadsbolag och fastighetsägare ta fram en plan för att trygghetsbostäder i ordinarie bostadsbestånd tillskapas.
- Ett trygghetspaket, som till exempel kan innehålla larm, fixarservice, trygghetstelefon, för extra service i bostaden skall utvecklas.
- För att möta det ökade behov som kommer att finnas skall utvecklingen följas och planering för ökning av antalet lämpliga bostäder genomföras i god tid före 2018.

Vård och omsorg

Oavsett var man bor har man rätt att få stöd och hjälp i det egna hemmet.

Oavsett hur man bor i en egen villa, lägenhet eller anpassat boende kan man behöva hjälp. När den allmänna servicen inte räcker till ska alla kunna känna sig trygga och få livskvalitet genom det stöd, den vård och den omsorg de får. Genom kommunens omsorgs- och serviceinsatser, ska de som behöver det, få hjälp med insatser som är viktiga för att man ska kunna leva ett liv som man själv väljer att leva det.

Ca 12 % av befolkningen över 65 år har stöd från kommunen i sitt eget hem. För att få dessa insatser måste en behovsbedömning göras.

Hemtjänst

Hemtjänstens insatser kan delas upp i två delar dels insatser som gäller den personliga omvårdnaden och dels insatser av servicekaraktär. Alla insatser skall ha en rehabiliterande inriktning och syfta till att alla skall få den hjälp de behöver för att uppnå största möjliga funktionsförmåga och självständighet.

Människor har olika bakgrund på grund av tidigare erfarenheter i livet, kön, etnisk och ekonomisk bakgrund och mycket mer. Därför är det egna inflytandet över vardagen avgörande för att vården ska bli bra. Insatserna ska man själv vara med och planera så att vardagslivet fungerar.

Verksamheten ska vara organiserad så att omvårdnadspersonal, personal med social, rehabiliterande och medicinsk kompetens samverkar i insatserna till de äldre vilket ökar kontinuiteten och tryggheten och ger en bättre kvalitet. Så långt som möjligt skall också antalet personer som en enskild brukare får möta begränsas.

Närståendestöd

En mycket stor del av den omsorg äldre får utförs av anhöriga. De som vårdar en närstående behöver få stöd, de behöver vila och rekreation.

Detta kan de få på anhörigcentraler eller genom insatser som avlösning i hemmet, dagvård och dygnet runt insatser i form av korttidsvård, och växelvård. För att tillgodose de skiftande behoven hos de anhöriga som vårdar är det av stor vikt att insatserna är flexibla och individuella. Det skapar trygghet för de anhöriga som vårdar att veta att man kan få stöd både vid akuta behov och i planerad form.

Hemsjukvård

Den som inte kan utnyttja primärvårdens service kan få hjälp av kommunens hemsjukvård. Kommunen har ansvar för hemsjukvården upp till sjuksköterskenivå. Sjuksköterskorna har möjlighet att delegera uppgifter till omvårdnadspersonalen.

Professionell hjälp i livets slutskede kan man få oavsett var man bor.

- Behovsbedömning skall ske på ett enkelt sätt och individuella behov och förutsättningar styra vilka insatser som beviljas.
- De insatser som beviljas skall bygga på en helhetssyn och baseras på ett tvärprofessionellt synsätt.
- För att stimulera till aktivitet kan den som har hemtjänst beviljas en speciell serviceinsats i form av aktivitetstid, där den enskilde själv kan avgöra hur tiden skall användas.
- Avlösning skall erbjudas till närstående som vårdar i hemmet. Tiden för avlösning anpassas till vårdarens och den vårdades situation.
- Kommunen skall verka för en ökad valfrihet för enskilda genom kundval och insatsval.
- Personer med t ex demenssjukdom, psykisk ohälsa, hjärt- och kärl- sjukdom eller vid vård i livets slut skall kunna få kvalificerad vård och omsorg även i det egna hemmet
- Regelbundna läkemedelsgenomgångar skall garantera att problem på grund av felmedicinering undviks.

Vård- och omsorgsboende

Individuellt anpassat vård- och omsorgsboende skall finnas för dem som har omfattande behov.

För de äldre som har ett omfattande vårdbehov, det kan bero på sjukdom, funktionsnedsättning eller demens, kan det vara svårt att tillgodose behoven med insatser i det egna hemmet. Därför finns vård- och omsorgsboenden.

En bostad i ett vård- och omsorgsboende ger närhet till personal dygnet runt och möjligheter att få all den avancerade vård och omsorg man behöver. För att få en bostad i ett vård- och omsorgsboende måste man kontakta socialförvaltningens biståndsbedömare som gör en utredning om behovet av ett sådant boende.

De boenden som finns i kommunen håller en hög standard. Vården och omsorgen är individuellt utformad och de boende skall ha ett stort inflytande över både den personliga omsorgen och den allmänna verksamheten. Innehållet i verksamheten skall utgå från vardagen, ge livskvalitet och välbefinnande och den enskilde skall ha ett avgörande inflytande över sin vardag.

För att kunna tillgodose olika behov och önskemål behövs boendeenheter med olika inriktning. Det är viktigt att de vård- och omsorgsboenden som finns i kommunen kan utnyttjas på ett flexibelt sätt då behoven kan variera från en tid till en annan.

Sällskapsdjur kan ha en mycket stor betydelse för enskildas välbefinnande och där det är möjligt ska man kunna ta med sitt djur till ett vård- och omsorgsboende.

Huvuddelen av dem som har behov av vård- och omsorgsboende är över 85 år. Fram till 2018 kommer inte antalet personer i denna åldersgrupp öka nämnvärt. Därefter kommer dock en ökning att ske. En planering och utveckling av kommunens vård- och omsorgsboenden för att möta det ökande

behov som kan förväntas efter 2018 måste därför ske.

- Väntetiden på vård- och omsorgsboende skall vara maximalt 3 månader.
- Om möjligt skall boende erbjudas i den enskildes närområde. Om detta inte går skall den enskilde få förtur för att kunna byta till en bostad i närområdet.
- Personer över 90 år som så önskar kan erhålla vård- och omsorgsboende med förenklad behovsbedömning.
- Vissa av kommunens boenden skall specialiseras för att kunna tillgodose behov av sådan avancerad vård som kräver extra kunskap och teknologisk utrustning.
- Antalet boenden för personer med demenssjukdom skall utökas och anpassas efter förändringarna i behovet.
- Utbudet av aktiviteter skall breddas utifrån ett genus- och jämställdhetsperspektiv.
- Utemiljön vid kommunens vård och omsorgsboenden skall göras mer tillgänglig och stimulerande. I samverkan med brukarorganisationer skall planer för utemiljön tas fram.
- En långsiktig planering för utökning av antalet lägenheter i vård- och omsorgsboende ska genomföras. Kvalitetsmål skall finnas vid ny och ombyggnad av vård och omsorgsboenden.
- Sammanboende skall få möjlighet att bo tillsammans även om endast en av dem har behov av vård- och omsorgsboende.

Personal

Marks kommun skall vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare

Marks kommun ska vara känd som en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare. Det behövs för att behålla, utveckla och rekrytera den personal som krävs för att klara verksamhet, stöd och service till kommuninvånarna.

Kommunkoncernen ska ha väl fungerande arbetsplatser som präglas av delaktighet och påverkansmöjligheter som skapar förutsättningar för en god hälsa hos medarbetare och chefer.

Kommunen strävar efter att behålla, utveckla och rekrytera personal bland annat genom att arbeta med kompetensförsörjning, arbetsmiljö, jämställdhet och mångfald.

Anställdas medvetenhet och attityder i jämställdhets- och mångfaldsfrågor ska utvecklas. De anställdas medvetenhet om genusperspektivets och jämställdhetsperspektivets betydelse i omvårdnadsarbetet skall öka liksom kunskapen om faktorer som kan påverka förutsättningarna för vården och omsorgen som till ex våld i nära relationer.

En viktig förutsättning för att kunna bedriva en god vård och omsorg är att det finns tillräckligt med kompetent personal.

Behovet av personal inom äldreomsorgen kommer att öka på grund av att fler äldre behöver hjälp men också på grund av framtida pensionsavgångar.

Det är viktigt att hitta nya vägar för personal- och kompetensförsörjning som attraherar såväl kvinnor som män.

Anställda ska ha tillräcklig och rätt kompetens för sitt uppdrag. För att möta de framtida behoven av insatser ska både extern och intern kompetensutveckling bedrivas.

För att upprätthålla kvaliteten i verksamheten är det en strävan att all personal, även vikarier, ska ha adekvat utbildning.

För att kunna rekrytera och behålla personal ska socialförvaltningen erbjuda en god arbetsmiljö, möjligheter till utveckling inom sitt yrkesområde, flexibla arbetstider och ett gott chefs- och medarbetarskap.

- Kommunen som arbetsgivare skall öka sin attraktivitet och konkurrenskraft.
- Äldreomsorgsverksamheten skall erbjuda attraktiva arbetsplatser som präglas av delaktighet och möjlighet att påverka.
- Ansvariga chefer skall ha ansvarsområden som är förenliga med att kunna utöva ett gott ledarskap.
- För att få kompetent personal till den verksamhet som berör äldre skall aktiva utbildnings- och rekryteringsinsatser göras.
- Antalet äldre med invandrarbakgrund kommer att öka. För att möta detta skall personal med kultur- och språkkunskaper utbildas och anställas.
- Intern och extern kompetensutveckling måste ske för att möta de förändringar som sker i till ex behoven och i den tekniska utvecklingen.
- Kommunen skall stimulera all personal inom äldreomsorgen till kompetensutveckling och till att skaffa specialistkompetens inom äldreområdet.
- Skriftliga kompetensutvecklingsplaner skall finnas och revideras årligen.
- Personalen skall ha tillgång till relevant handledning i sitt arbete.

